

OBSAH:

OBECNÉ POJMY.

1. Jazyk a společnost; jazyk a myšlení; jazyk a národ. 2. Spisovný jazyk a nářečí; obecná čeština. 3. Řeč běžně sdělovací a řeč umělecká; řeč hovorová; odborné názvy. 4. Složky jazykového vyjadřování: věta, slovo a jeho tvary, hlásky. 5. Slovník a mluvnice; rozdělení mluvnice; výslovnost a pravopis . . . 2—4

I. HLÁSKOSLOVÍ.

Hlásky a slabiky.

6. Hlásky a písmena; slabiky. 7. Rozdělení hlásek: samohlásky (jednoduché, dvojhlásky), souhlásky, hlásky slabikotvorné. 8. Mluvidla; článkování samohlásek a souhlásek 5—6

Samohlásky.

9. Samohlásky krátké a dlouhé; dvojhlásky. 10. Výslovnost a pravopis samohlásek. 11. Dlouhé samohlásky 6—9

Souhlásky.

12. Souhlásky; psaní souhlásek. 13. Rozdělení souhlásek. 14. Spisovná výslovnost souhláskových skupin 9—12

Přízvuk.

15. Přízvuk; slovní přízvuk hlavní, vedlejší; příklonky 12—13

II. NAUKA O SLOVĚ, O JEHO VÝZNAMU, TVOŘENÍ A TVARECH.

Obecné výklady.

16. Význam slov: slovní (věcný), mluvnický. 17. Slova lexikální, lexikálně gramatická, gramatická . . . 14—15

Významy slovní; tvoření slov.

18. Slovní význam obecný, určitý. 19. Významová příbuznost slov; rozsah a obsah slovního významu. 20. Slova jednoznačná, mnohoznačná; význam základní a významy druhotné, přenesené; homonyma a synonyma. 21. Průvodní a citové zabarvení slov; eufemismy. 22. Neologismy, archaismy. 23. Vznik nových pojmenování 15—21
24. Tvoření slov. Odvozování slov příponami a předponami, obměny hlásek; skládání slov. 25. Zkratky a zkratková slova 21—22

Významy mluvnické; tvary a druhy slov.

26. Tvoření tvarů; tvary složené. 27. Slova ohebná a neohebná. 28. Slovní druhy 22—26

PODSTATNÁ JMÉNA.

Význam a tvoření; tvary a jejich význam.

29. Podstatná jména konkrétní, abstraktní. 30. Odvozování podstatných jmen příponami a předponami; slova zdrobnělá. 31. Tvoření slov složených 26—28
32. Jména vlastní a obecná. 33. Jména životná a neživotná. 34. Rod jmen; tvoření jmen rodu ženského 28—30
35. Číslo jednotné a množné; jména hromadná, pomnožná. 36. Číslo dvojné (duál) 30—31
37. Pády. 38. Vokativ. 39.—40. Ostatní pády; jejich významy 31—34

Skloňování podstatných jmen.

41. Obecný výklad. 42. Přehled skloňování podstatných jmen a jeho vzorů 34—36

Skloňování střední.

43. Obecný výklad. 44. Přehled skloňování. 45. Jednotlivé pády a jména 36—38

Skloňování ženské.

46. Obecný výklad. 47. Přehled skloňování. 48. Jednotlivé pády a jména. 49. Kolísání, zejm. mezi vzorem

<i>kost a píseň</i> . 50 Místní jména, jako <i>Olomouc, Boleslav</i> .	
51. <i>Neť, máti, dcera, paní</i>	38—41

Skloňování mužské.

52. Obecný výklad. 53. Přehled skloňování maskulin bez koncovky. 54.—55. Jednotlivé pády a jména. 56. Maskulina s koncovkou: vzor <i>předseda, soudce</i> . 57. Jména na <i>-í</i> : <i>krejčí</i>	41—46
--	-------

Dodatek ke skloňování podstatných jmen.

58. Obměny hlásek v kmeni	46—48
59. Skloňování pomnožných jmen míst a svátků . .	48
60. Skloňování příjmení a jmen	48—49
61. Skloňování podstatných jmen cizích	49—51

PŘÍDAVNÁ JMÉNA.

Význam a tvoření, stupňování; tvary a jejich význam.

62. Význam přídavných jmen. 63. Jejich tvoření.	
64. Stupňování	51—55
65. Tvary; tvary určité, neurčité (jmenné), . . .	55

Skloňování přídavných jmen.

66. Obecný výklad. 67. Přehled tvarů určitých. 68. Tvary neurčité. 69. Přídavná jména přivlastňovací .	56—59
--	-------

ZÁJMENA.

Význam a druhy; význam tvarů.

70. Význam zájmen. 71. Druhy zájmen. 72. Tvary zájmen; zájmena rodová, bezrodá	59—62
--	-------

Skloňování zájmen.

73. Druhy skloňování. 74. Zájmena bezrodá . . .	62—63
75. Zájmena rodová: skloňování zájmenné. 76. Zájmeno 3. osoby a zájmeno vztažné. 77. Skloňování podle přídavných jmen (<i>který, týž, její</i> a p.). 78. Zájmena přivlastňovací <i>můj, tvůj, svůj</i>	63—66

ČÍSLOVKY.

Význam a druhy; tvary a jejich užívání.

79. Význam a druhy číslovek. 80. Spojování číslovek s počítaným předmětem; čtení číslovek složených . 67—68

Skloňování číslovek.

81. Obecný výklad. 82. Skloňování základních číslovek *sto; jeden; dva, oba; tři, čtyři; pět* a násl. 82. Číslovky neurčité; skloňování: *všechn, všecek, vše* . 69—71

SLOVESA.

Význam a tvoření; tvary a jejich význam.

84. Význam sloves; slovesa podmětová, předmětová (přechodná, nepřechodná), slovesa zvratná; slovesa pomocná. 85. Tvoření sloves 71—72

86. Slovesný vid 72—73

87. Mluvnické významy sloves. 88. Tvary; tvary jednoduché a složené. 89. Rod slovesný. 90. Ostatní mluvnické významy; tvary určité a neurčité . . . 73—75

91.—92. Tvary určité; osoba a číslo, koncovky osobní (bytost živá a neživá). 93. Čas. 94. Způsob 75—79

95. Tvary neurčité; infinitiv. 96. Přechodníky: přechodník přítomný a minulý. 97. Tvoření a význam přechodníků. 98. Příčestí minulé, příčestí trpné . . 79—82

Tvoření tvarů slovesných (časování).

99. Obecný výklad. 100. Třídění sloves podle zakončení 3. os. sing. přítomného. 101.—102. Třídění sloves podle kmene minulého. 103. Přehled skupin a vzorů sloves roztržiděných podle 3. os. sing. přítomného . . . 82—86

Skupina první.

104. Zařazení sloves. 105. Vzory tvrdé: *nese, bere*. 106. Vzor měkký: *maže*. 107. Vzory smíšené: *peče, umře* 86—91

Skupina druhá.

108. Zařazení sloves. 109. Vzory *tiskne, mine*. 110. Vzor nepravidelný *začne, zajme* 91—93

Skupina třetí.

111. Zařazení sloves. 112. Vzory *kryje, kupuje* 93—95

Skupina čtvrtá.

113. Zařazení sloves. 114. Vzory *prosí, trpí, sází* 95—98

Skupina pátá.

115. Vzor *dělá* 98

Slovesa nepravidelná.

116. *Býti, jísti, věděti, chtíti*. 117. *Míti, státi se, báti se, spáti* 99—101

Tvoření tvarů složených.

118. Futurum, čas minulý, kondicionál; trpný rod 101—103

PŘÍSLOVCE.

119. Význam a tvoření. 120. Stupňování 103—105

PŘEDLOŽKY.

121. Význam; předložky vlastní a nevlastní. 122. Předložkové vazby 105—106

SPOJKY.

123. Spojky souřadící, podřadící; spojky uvozovací (částice) 106—107

CITOSLOVCE.

124. Význam a postavení ve větě 107

III. SKLADBA.

Věta a souvětí.

125. Obecný výklad. 108

Druhy vět.

126. Podle obsahu: oznamovací, tázací, žádací, zvolací 108—109

Složení vět.

127. Větné dvojice; shoda, podřízenost. 128. Větné členy: základní, rozvíjející; člen holý, rozvitý 109—111

129. Člen několikanásobný 111—112

130. Věty dvojčlenné a jednočlenné 112—113

131. Pořádek slov. 132. Větný přízvuk; důraz 113—114

Věta jednoduchá.

133. Věta holá, rozvitá; věta s několikanásobným
podmětem a přísudkem; věta neúplná 114—115

Základní členy větné.

134. Podmět; přísudek slovesný, neslovesný; spona.
135. Shoda přísudku s podmětem. 136. Podmět nevy-
jádřený; věty s podmětem všeobecným 115—118

Rozvíjející členy větné.

137. Obecný výklad. 138. Předmět. 139. Přívlastek
shodný, neshodný; přívlastek rozvitý, přívlastky
souřadné; postavení přívlastku shodného a neshod-
ného; přístavek. 140. Doplněk shodný, neshodný;
doplněk v instrumentále; doplněk vyjádřený přídav-
ným jménem. 141. Příslovečné určení místa, času,
způsobu, míry, prostředku a příčiny (důvodu a
účelu) 118—124

Vazba přechodníková. Vokativ. Cito- slovce.

142. Vazba přechodníková. 143. Oslovení; citoslovce 124—125

Souvětí.

144. Druhy souvětí 125

Souvětí podřadné.

145. Věta řídící, závislá; hlavní, vedlejší. 146. Druhy
vět vedlejších: podmětné, předmětné, přívlastkové,
doplňkové; věty vztažné. 147. Věty příslovečné: míst-
ní, časové, způsobové, příčinné (důvodové, účelové,
podmínkové, přípustkové) 126—128

Souvětí souřadné.

148. Obecný výklad. 149. Druhy souvětí souřadného:
slučovací, stupňovací, odporovací, vylučovací; spoj-
ky souřadící. 150. Souvětí důsledkové, důvodové.
151. Vzájemný poměr souřadných členů větných . . 128—130
152. Složitá stavba souvětí 130

Volné spojení vět. Řeč a otázka přímá.

153. Řeč přímá a otázka přímá; řeč nepřímá, otázka nepřímá	130
--	-----

IV. PRAVOPIS.

154. Písmo; pravopis	132
155. Označování hlásek písmeny: a) v slovech domácích, b) v slovech cizího původu. 156. Psaní <i>i</i> , <i>í</i> a <i>y</i> , <i>ý</i> v domácích slovech; psaní <i>ú</i> , <i>ů</i> a jiných dlouhých samohlásek; psaní <i>ě</i> po retných souhláskách; psaní předložek a předpon <i>s</i> , <i>z</i>	132—137
157. Psaní velkých písmen	137—139
158. Hranice slov v písmu; příslovečné spřežky; spojovací čárka; dělení slov. 159. Psaní zkratk	139—140
160. Pravopis jako prostředek tvarosloví a skladby.	
161. Rozdělovací znaménka	141—144
162. Podstata a úkon českého pravopisu	144—145

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ J. A. KOMENSKÉHO
Redakční rada pro učebnice. Předseda: Bohumír KUJAL
Komise pro český jazyk. Předseda: prof. Dr Fr. TRÁVNÍČEK
Subkomise pro školy střední. Předseda: prof. Dr B. HAVRÁNEK

STRUČNÁ MLUVNICE ČESKÁ
pro II. až IV. třídu středních škol
Autoři: Dr Bohuslav HAVRÁNEK a Dr Alois JEDLIČKA

Schváleno výnosem ministerstva školství, věd a umění ze dne
24. června 1950, č. 59 584/50-I/1, v prvním vydání jako učební
text pro školy střední

Vydalo r. 1950 Státní nakladatelství v Praze
První vydání (1.—130 000. výt.)
Vytiskla tiskárna Svoboda, n. p., závod 4, Praha, v nákladu
130 000 výtisků
Cena sešitého výtisku 10 Kčs

